אסטרטגיה חלופית מול החמאס והרש״פ

לקחי 'שומר החומות'

תכנית 4 הנקודות

ישראל תצא בתוכנית שאפתנית משנת מציאות בעזה המשלבת שלושה מאמצים: מדיני, שיקומי-כלכלי וצבאי-ביטחוני. כל זאת בשיתוף קואליציה בינלאומית חזקה ומותנת בצמצום האיום הביטחוני על ישראל בהתאמה.

התוכנית מבקשת לממש 4 יעדים:

1. להחליש את החמאס;
2. לחזק את הרש״פ;
3. לגבש קואליציה בינלאומית רחבה לשתי המשימות הנ״ל;
4. לבצר היציבות בשטח.

1 החלשת חמאס

הנחת המוצא היא שלא צפוי שינוי באוריינטציה המדינית-צבאית של חמאס וללא החלשת השפעתו ואחיזתו לא ניתן לשנות את המציאות ברצועה.

המענה » מנגנון שיוביל במישרין ובעקיפין להחלשת כוחו:

- פגיעה קשה בכל נכסי החמאס, בכלל זה מקורות המימון שלו, כמו גם ביכולותיו ונוכחותו מחוץ לרצועה: ביו״ש, ירושלים ובישראל.
- ביטול נוהג העברת הכספים הקיים וכינון מנגנון חדש אשר יבטיח הגעתם לייעודם שלא דרך החמאס.
- התניית נכונות המדינות התורמות לשיקום הכלכלי של הרצועה בצמצום ההתעצמות תחת מנגנון בקרה ופיקוח ומשטר סנקציות על ההפרות.

2 חיזוק הרש״פ

דיכוי פעילות החמאס מחייב הצבת חלופה פנימית לשם כך יש לחזק את התמיכה הציבורית הפלסטינית בעזה וביו״ש ברש״פ.

המענה » חיזוק הרש״פ בשיתוף מדינות ערב המנרמלות ועם מדינות וגופים בינלאומיים יאפשר שילובה בכל הסדר עם עזה, וחזרתה המדורגת לניהול הרצועה:

- יצירת אופק מדיני (גם אם יישומו רחוק) אם ע״י ישראל או באמצעות הקהילה הבינלאומית.
- עידוד המדינות התורמות להשקיע בכלכלת הרש״פ אך תוך תביעה לשיפור המשילות ושקיפות ההתנהלות התקציבית.
- נקיטת צעדים לשיפור חופש התנועה ביו״ש והסרת חסמים לפיתוח כלכלי.
- העמקת התיאום הביטחוני וחידוש התיאום האזרחי עם הרש״פ.

3 גיבוש קואליציה בינלאומית

הסדר יציב וארוך טווח יכול להתקיים בחסות קואליציה בינ״ל הנשענת על מדינות ערב המתונות והמצמצם את השפעת המדינות התומכות בחמאס.

המענה » קואליציה בינלאומית תומכת הסדר, אשר תהווה מצד אחד כוח מרסן מול החמאס כנגד הפרת ההסדר ומצד שני כוח לחץ שידרבן הרש״פ להיות חלק מההסדר:

- לשכנע את ארה״ב לכנס את המדינות התורמות מהאזור ומחוצה לו לגיבוש תוכנית לשיקום הרצועה; לשילוב מדורג של הרש״פ ביישומה; ולחיזוק משילות הרש״פ ע״י השקעות בכלכלתה.
- למנף את הסכמי הנורמליזציה ע״מ לשלב המנרמלות החדשות בכל הסדר ולצמצם מעמד קטאר ותורכיה; לגבות את התיווך המצרי ואת מעורבות מצרים בשיקום הרצועה; לחזק את מעמד ירדן בכל הקשור לניהול הר-הבית.

4 ביצור היציבות הביטחונית

הרתעה צבאית לבדה אינה מספקת יציבות ביטחונית ושקט לטווח ארוך.

המענה » על ההרתעה הצבאית הנוקשה יש להוסיף הרתעה כלכלית-מדינית ובמקביל מתחייב ריסון של מהלכים מעוררי אי שקט אשר עלולים להביא להסלמה:

- להגיב בחריפות על כל ירי מעזה או ניסיון חדירה, בסמוך להפרת השקט.
- שיקום הרצועה ומימון פיננסי יופסק לאלתר כנגד כל ניסיון הסלמה.
- להקפיד על הסטטוס קוו בהר הבית ולחדש התיאום ההדוק עם ירדן בנושא זה.
- למנוע פרובוקציות על רקע דתי ולאומי ברחבי מזרח ירושלים.

הערות

- **שבויים ונעדרים: תינתן עדיפות לנושא השבויים והנעדרים כתנאי להתקדמות בשלבי שיקום הרצועה.**
- **תגובת נגד:** מדיניות קשוחה כלפי החמאס עלולה לגרור תגובה לרבות חידוש האש – אל מול המציאות שנוצרה והחלופות, זה סיכון שעל ישראל לקחת בניסיון להשיג שינוי המציאות.

כללי

- **המערכה האחרונה מול החמאס הסתיימה בהישג צבאי אך חשפה את כישלון אסטרטגיית ההתמודדות מול הרצועה בפרט, ומול הפלסטינים בכלל**. ליקויים אלה העניקו לחמאס הישגים משמעותיים בזירה הפלסטינית, בעולם הערבי-מוסלמי ובחוגים שונים בעולם הרחב. נדרשת אסטרטגיה חלופית.
- **הליקוי הבולט ברמה האסטרטגית הוא כפול:** העדר תפיסה כוללת, המתאפיינת ביוזמה ובהובלה, ולא בהיגררות אחרי פעולות החמאס והפלסטינים בכלל, כמו גם אשליית יכולתנו לבודד זירה אחת מהתפתחויות באחרות.
- **כתוצאה ממצב זה, מדינת ישראל מוצאת את עצמה נגררת שוב ושוב לברירת המחדל של תגובות צבאיות, והתמודדות עם הבעיה במרחב מצומצם של דרכי פעולה**. התגובה הישראלית אינה מובילה לשינוי מציאות, לא מעניקה לישראל שקט ממושך או תועלת ברמה האסטרטגית, ומובילה לסבבי לחימה חוזרים ונשנים.
- **בהקשר הרחב, המבצע האחרון מציב שוב שאלות קשות באשר לתפיסת הביטחון של ישראל, לא רק בנוגע לחמאס אלא בסוגיה הפלסטינית בכלל**. לפיכך, ישראל חייבת לדון בשאלות המרכזיות הנוגעות לעתיד המדינה: היפרדות או סיפוח של שלושה מיליוני פלסטינים בגדה ואולי שני מיליון נוספים ברצועה; השלכות מדיניותנו מול הפלסטינים ובהקשרי ירושלים על עתיד יחסינו עם הערבים אזרחי ישראל.

איומים

- **<u>החמאס איננו איום צבאי מקומי בלבד</u>**. הוא פועל למימוש יעדיו גם על-ידי שילוב גורמים אזוריים במאבק במגמה ליצירת חזיתות לחימה נוספות, לחיזוק הפן הדתי-אסלאמי של המאבק בישראל ועוד.
- **<u>ישראל ניצבת מול אפשרות שהעימות הצבאי מול עזה יתרחב</u>**. חמאס הפך לכוח הפוליטי הדומיננטי ברחוב הפלסטיני בעזה וביו"ש והוא גם הצטייר כמוביל המאבק הפלסטיני בירושלים ועל הר הבית.
- **<u>תפיסת הביטחון הישראלית לא הוכיחה את עצמה בעימותים האחרונים</u>**:

א. **<u>תפיסת הסטטוס-קוו מול הרצועה נכשלה.</u>** למעשה, בכל עימות מול הרצועה אנו מוצאים חמאס מאורגן יותר, חמוש יותר וכזה שמפיק לקחים ממערכות קודמות. מדיניות ה"שקט תמורת שקט" הביאה בפועל לצמיחת "חיזבאללה מוקטן" מדרום.

ב. **<u>"ניהול הסכסוך" מסתבר כאשליה</u>**. בפועל, הסכסוך מנהל אותנו וישראל נגררת אחרי יוזמות החמאס ונאלצת לקבל את תכתיביו. "ניהול הסכסוך" אינו אלא ביטוי נרדף לחוסר יוזמה, קיבעון מחשבתי, והעדר מדיניות המבוססת על יעדים לאומיים, התאמתם לתנאי הזירה המשתנים ותוכניות פעולה הנגזרות מהם.

ג. **<u>תפיסת ההפרדה בין עזה ליו"ש קרסה</u>**. בשעת מבחן, הזהות הפלסטינית, ההזדהות עם הר הבית וירושלים הם גורמים מלכדים הגוברים על המחלוקות הפוליטיות והאחרות בין האוכלוסיות וההנהגות בשלושה המרחבים הללו.

ד. **<u>התפיסה של ניתוק הסכסוך עם הפלסטינים מתהליכי פיוס ונורמליזציה אזוריים עומדת על בסיס רעוע.</u>** בין אם זה רצון המנהיגות ובין מתוך צורך לרצות זרמים חשובים בציבור במדינות ערב הרלבנטיות, בשעת מבחן, מה שנבנה בעמל רב עלול להתמוטט.

הזדמנויות

- **<u>פעילות צה"ל בשיתוף שב"כ</u>** הוכיחה יכולות מרשימות הן במודיעין והן בהפעלת כח, בכלל זה יוזמות יצירתיות להתמודדות עם אתגר המינהור. הניבה פגיעה בהתעצמות הצבאית של החמאס, וחיובו לשיקום יקר וממושך. יצרה הרתעה לפחות לזמן מוגבל.
- **<u>מצרים</u>** הציגה את יכולתה והשפעתה בהשגת הפסקת האש ובדרך בה הסתימה המערכה, ללא "מטחי ניצחון". מצטיירת כגורם מרכזי במהלכי ייצוב השקט הביטחוני, מיתון התגובה הכלל-ערבית, ובשיקום עזה. זכתה להוקרה אמריקאית (לאחר חודשי ניכור) ולשיקום – לפחות זמני – של מעמדה בעולם הערבי (אשר עורער בתקופת הממשל האמריקאי הקודם אשר תרם להעברת מרכז הכובד למפרץ).
- **<u>גיבוי ותמיכה בינלאומיים:</u>** זכותה של ישראל להגן על עצמה זכתה לגיבוי יוצא דופן ממשלות רבות, ובימים הראשונים גם מנשיא ארה"ב.
- **<u>תגובת העולם הערבי מאוזנת:</u>** מצרים, סעודיה, האמירויות ואף ירדן, לא התייצבו לצד חמאס, לא הסירו את האחריות ממנו ומיתנו ביקורתן על התנהלות ישראל.

המלצות לאסטרטגיה חלופית מול החמאס והרש"פ

ישראל תצא בתוכנית שאפתנית משנת מציאות בעזה המשלבת שלושה מאמצים: מדיני, שיקומי-כלכלי וצבאי-ביטחוני. כל זאת בשיתוף קואליציה בינלאומית חזקה ומותנת בצמצום האיום הביטחוני על ישראל בהתאמה.

<u>גזרת עזה:</u>

א. **בלימת התעצמותו מחדש של החמאס** - תוך שימור הצלחות המערכה (פגיעה בתשתיות הצבאיות של החמאס בעת ובסמוך להפרת השקט).

ב. **יש לחזק את מקומה של מצרים כמובילת התהליכים** ברצועה תוך גיבוש קואליציה (חזרה ליוזמה המצרית[1]).

ג. **קואליציה רבת עוצמה** - תשלוט הן בתנועה לרצועה וממנה (ישראל ומצרים) והן בצינורות החמצן הכספיים/כלכליים של הרצועה. עוצמתה אמורה לסייע למצרים במהלכי הפיוס המיועד לחיזוק הרש"פ ול'ביות' חמאס בתהליך מדורג של וויתורים.

ד. **חיזוק מעמד הרש"פ ברחוב העזתי** - באמצעות שילובו בתהליך השיקום כגורם שמביא הישגים לפלסטינים גם בעזה אל מול ההרס שמביא החמאס. (מהלך זה יתאפשר אם הרש"פ תשתף פעולה ותפגין עוצמה מול החמאס). לאורך זמן, ככל שתתחזק הרש"פ,

[1] **היוזמה המצרית** - הנשיא א-סיסי, באמצעות המודיעין המצרי הוביל מספר מהלכים במגמה לייצר שינוי יסודי בתנאי הזירה העזתית. למהלכים אלה היו חמישה יעדים:
1. ניתוק הגורמים הפעילים ברצועה מגורמי טרור בצפון סיני;
2. העמקת והנצחת הנתק בין החמאס לבין תנועת האחים המוסלמים;
3. החזרת מדורגת של הרש"פ לניהול הרצועה;
4. ייצוב הפסקת האש;
5. התחלת תהליך של מעבר מדורג של החמאס מארגון צבאי מיליטנטי לגורם פוליטי מוחלש (ובסוף התהליך גם בלתי חמוש בזירה הפלסטינית).

שילובה בשיקום הרצועה ובשליטה במשאבי השיקום ישודרג מסמלי (בראשיתו) למהותי (בשיאו).

ה. **החזרת גופות חיילינו והאזרחים המוחזקים ברצועה** הם תנאי למהלכי שיקום נרחבים.

ו. **שיקום הרצועה חייב להיות מדורג** ובכפוף לצמצום ההתעצמות ותוך בקרה צמודה והדוקה.

<u>גזרת יו"ש:</u>

א. **חיזוק הרש"פ** - פוליטית, כלכלית, פיננסית וביטחונית, תוך מתן תמורה לרשות והחזרתה כגורם שמביא הישגים לפלסטינים ככוח נגדי לחמאס.

ב. **הרחבת השת"פ עם הרש"פ לדיכוי כל פעילות של החמאס בשטח** (צבאית, כלכלית פיננסית ופעילות צדקה וחינוך). הרש"פ עלולה להירתע מפני תגובת הציבור הפלסטיני ויש לתת בידיה כלים לתגמל את הציבור על חיזוק התמיכה במדיניותה.

ג. **שימור יהודה ושומרון מחוץ לסבבי ההסלמה**. בכלל זה, להימנע ממהלכים ישראלים שנזקם עולה על תועלתם.

<u>ירושלים והמקומות הקדושים:</u>

א. יש ליישם בקפידה את נוסחת הסטטוס קוו אשר שימשה את כל ממשלות ישראל מאז 1967, אך נשחקה בשנים האחרונות. בהירות ועמידה בתנאים הם תנאי לנטרול פצצה מתקתקת זו.

ב. יש לחדש שיתוף פעולה הדוק עם ירדן בכל הנוגע לניהול המקומות הקדושים ותוך כיבוד קפדני של מעמדה בהקשרים אלה כפי שנקבע בהסכם השלום.

ג. יש לחדש שיתוף הפעולה עם הרש"פ בהקשרים אלה, גם מבלי להעניק לה מעמד בתחומי העיר.

ד. יש למנוע מגורמים קיצוניים מלסכן את היציבות ע"י מהלכי פרובוקציה במקומות הקדושים ובמזרח ירושלים כולה.

ה. בכל אלה יש כדי לשלול מהחמאס כל נכס - תעמולתי או אחר - בהקשרים אלה.